

από το κελί του έθνους-κράτους

στο προαύλιο της ευρωπαϊκής ένωσης

από το κελί του έθνους κράτους

Η ευρωπαϊκή ένωση, όπως κάθε καπιταλιστική οικονομική ολοκλήρωση, παρουσιάζει ένα σαφές έλλειμμα νομιμοποίησης. Το έλλειμμα αυτό προκύπτει τόσο από την ανάγκη μεταφοράς εξουσιών από εθνικό σε υπερεθνικό επίπεδο, όσο και από την περιχαράκωση σε γεωγραφικά σύνορα και την ανηλεή προσπάθεια συσσώρευσης κεφαλαίου μέσα στα σύνορα αυτά, ώστε να μεγαλώσει το μέγεθος της οικονομίας και να αυξηθεί η δυναμική αυτής. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν για να επιτευχθεί ο σκοπός αυτός (αν και καταστρατηγούν τους βασικούς κανόνες της οικονομίας της ελεύθερης αγοράς στις οποίες το όνομα πίνουν νερό όλοι ανεξαιρέτως οι ευρωπαίοι ηγέτες) ήταν αποτελεσματικές και συνέβαλαν αποφασιστικά στη δημιουργία του υπάρχοντος status quo πλουσίων και φτωχών στον πλανήτη.

Προκειμένου να νομιμοποιηθεί η θεσμοθέτηση υπερεθνικών οργανισμών όπως η ευρωπαϊκή ένωση τόσο στα μάτια των πολιτών των επιμέρους κρατών-μελών όσο και σ' όσους βρίσκονται έξω από αυτή, είναι αναγκαία η δημιουργία συλλογικής ταυτότητας. Στην προκειμένη περίπτωση το ζητούμενο ήταν η αντικατάσταση μιας

σειράς από εθνικές ταυτότητες με μία και μόνη ευρωπαϊκή. Εννοείται ότι όπως ακριβώς στην πρώτη, έτσι και στη δεύτερη περίπτωση, το κατασκεύασμα επιβλήθηκε κάθετα, από πάνω προς τα κάτω: για τη δημιουργία εθνικής ταυτότητας χρειάστηκε να επιβληθεί ενιαία γλώσσα, να γραφτεί επίσημη εθνικά ορθή ιστορία, και να διαλυθεί ή να εξαναγκαστεί σε βίαιη ενσωμάτωση κάθε «διαφορετική» κοινότητα. Παρά τις ατέλειωτες παρασκηνιακές πολιτικές διαβουλεύσεις και τα εκατομμύρια νεκρών, αποτέλεσμα των συγκρούσεων που επιφύλαξε στην ανθρωπότητα η επιβεβλημένη δημιουργία εθνών-κρατών από το 17^ο μέχρι το 19^ο αιώνα, η ανάγκη προσαρμογής στις νέες συνθήκες οδηγούν την κυριαρχία σε αλλαγή πλεύσης. Το στοιχείο για την ευρωπαϊκή ένωση είναι πλέον να χρησιμοποιήσει τις επιμέρους εθνικές διαφορετικότητες για να διαπλάσει μία νέα ταυτότητα, ουσιαστικά να δημιουργήσει μία ενιαία κοινότητα (των ευρωπαίων πολιτών).

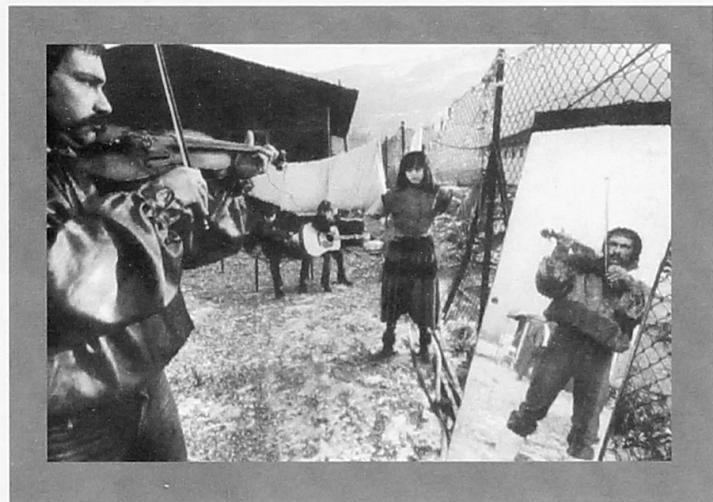
Εντάξει, στον καιρό που ζούμε δεν χρειάζονται και μαστίγια, υπάρχουν μέσα πειθούς και χειραγώγησης εξαιρετικά εκλεπτυσμένα και αποτελεσματικά: εκπαίδευση και πολιτιστική παραγωγή, συμπληρούμενες με τις σχετικές επιδοτήσεις, πολιτισμικές ανταλλαγές, μαζική ενημέρωση, εργασιακά πρότυπα (ποιοι να μας τό'λεγε ότι θα δουλεύαμε με το αγγλοσαξωνικό ωράριο 9-5).

Η ευρωπαϊκή ένωση προχωράει έτσι με βήμα ταχύ από τον αρχικό στόχο της δημιουργίας ενιαίας αγοράς (ωραιότατο και ρεαλιστικότατο επίτευγμα για τους σκληροπυρηνικούς της οικονομίας της ελεύθερης αγοράς) στη «διαρκώς στενότερη ένωση των λαών της Ευρώπης». Προφανώς η διακήρυξη αυτή έχει στόχο να προσδώσει δημοκρατική χροιά σ' αυτό που μέχρι πρότινος ήταν μία στυγνά οικονομική οντότητα. Παράλληλα, πυκνώνουν οι αναφορές στην κοινή μας «ευρωπαϊκή ταυτότητα», την οποία, αν δεν το καταλάβαμε, είχαμε, έχουμε και θα έχουμε εις τον αιώνα τον άπαντα, ή τουλάχιστον, μέχρι να αλλάξουν οι προτεραιότητες της κυριαρχίας. Τόσα χρόνια θεάρεστης προπαγάνδας του ελληνικού κράτους να μας πείσει ότι κρατάμε στα χέρια μας τον ελληνορθόδοξο πολιτισμό, ότι είμαστε απευθείας απόγονοι του Μεγαλέξανδρου με μια δόση από Παλαιών Πατρών Γερμανό και άλλη μία από Τσιτσάνη πάνε στο βρόντο ή περίπου. Όπως στο βρόντο πάνε και οι διωγμοί εθνοτικών ομάδων, το ξερίζωμα γλωσσικών ιδιωμάτων, ο βίαιος εξελληνισμός κάθε «ξένου» μην τυχόν και μας μπασταρδέψει το απαστράπτων DNA. Τώρα επείγει να πιστέψουμε ότι είμαστε όλοι διαφορετικοί αλλά κατά βάθος ίδιοι, ότι εφόσον ζούμε στην ίδια ήπειρο μοιραζόμαστε τις ίδιες αξίες (το ότι ακόμη και τα γεωγραφικά όρια της ηπείρου μας παίζουν δεν έχει καμία σημασία) κι ότι παρά τις αντίξοες ιστορικές συνθήκες ανά τους αιώνες, καταφέραμε να είμαστε πάλι όλοι μαζί. Και στη συνέχεια, να επισφραγίσουμε την στενή αυτή μας ένωση μέσα από την αντιπαράθεσή μας με τους άλλους, τους κακούς, τους πολεμοχαρείς, απολίτιστους, τριτοκοσμικούς κλπ κλπ.

Έτσι, καθώς η ευρωπαϊκή μας ταυτότητα είναι ακόμη θέμα διαπραγματεύσεων μεταξύ των σεβαστών κυβερνήσεων των λαών που πρέπει οπωσδήποτε να ενωθούν, τα γνωρίσματά της είναι ακόμα υπό συζήτηση. Ο στόχος είναι γνωστός, πρέπει να αντιπροσωπεύουν την «ανάγκη για ένα κοινό πεπρωμένο» το οποίο θα ορίσει σε μεγάλο βαθμό «τα όρια της Ευρώπης». Η εύρεση των γνωρισμάτων της είναι πιο προβληματική, αλλά προχωράει κι αυτή, με τη βοήθεια της συμβιβασμένης «διανόησης». Προφανώς τα γνωρίσματα αυτά θα πρέπει να αφορούν κοινές πολιτικές και πολιτισμικές αξίες. Το ρόλο των κοινών πολιτικών αξιών καλούνται να παίξουν οι γνωστές, καλές και δοκιμασμένες έννοιες του Διαφωτισμού: δημοκρατία, ελευθερία, αλληλεγγύη, κράτος δικαίου, ανθρώπινα δικαιώματα.

Η απόπειρα νοματοδότησης από την κυριαρχία αυτών των βασικών αξιών προκαλεί ανατριχίλα. Τα θεμελιώδη δικαιώματα αν και έχουν κατοχυρωθεί μέσω κοινωνικών αγώνων παγκοσμίως, ισχύουν σε θεσμικό επίπεδο μόνο για τους φιλήσυχους Ευρωπαίους πολίτες. Η δε προστασία των δικαιωμάτων των συγκεκριμένων τυχερών θεωρείται τόσο σημαντική, ώστε η περιφρούρησή της περιλαμβάνει καταστολή και ενισχυμένη αστυνομική συνεργασία για κάποιους ανήσυχους συμπατριώτες τους, παρακολούθηση υπόπτων για τρομοκρατικές ενέργειες (ερμηνεία ελεύθερη), συρματοπλέγματα στα σύνορα, φυλάκια, τσαμπουκαλεμένους συνοριοφύλακες, και διάφορα άλλα που τα ξέρει όλος ο κόσμος, τα γράφει και η Monde Diplomatique. Η αλληλεγγύη στους πρόσφυγες ισχύει, αρκεί: α) να μένουν σε αντίσκηνα κοντά στα σύνορα και να παν από εκεί που ήρθαν με την πρώτη ευκαιρία β) σε καμία περίπτωση να μην πάνε στα ίδια σχολεία με τα παιδιά μας και τα κολλήσουν καμιά άτυπη πνευμονία γ) να είναι πρωταθλητές σε κάποιο ολυμπιακό άθλημα ή τέλος πάντως Ιρανοί σκηνοθέτες.

Παρά την αντιφατική πολιτική εφαρμογή των αξιών αυτών, χρησιμοποιούνται ευρέως για να αποδειχτεί ότι η ευρωπαϊκή ένωση είναι φάρος ελευθερίας και δικαιοσύνης: επικαλείται τη διεθνή νομιμότητα για την επίλυση προβλημάτων (αντίθετα με κάτι άλλους ακατανόμαστους), ενισχύει τον ρόλο των διεθνών συνθηκών και οργανισμών (όχι σαν τους ακατανόμαστους) και διακηρύσσει έναν

λόγο γεμάτο κατανόηση και συναίνεση (αυτό το κάνουν και οι ακατανόμαστοι δεν το κάνουν όμως κάτι απολίτιστοι τριτοκοσμικοί). Η σύγκριση είναι αυτονόητη: δεν είναι ιμπεριαλιστική δύναμη, όπως οι ακατανόμαστοι (προφανώς επειδή δεν μπορεί ακόμη) ούτε μοιάζει με τίποτε κολλημένους φονταμενταλιστές του τρίτου κόσμου. Η προσπάθεια για την δημιουργία μιας νέας υπερδύναμης (λέμε εμείς τώρα) χρειάζεται τον προσεταιρισμό όσων πιο πολλών μπορεί να εκμεταλλευτεί οικονομικά ή πολιτικά και αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο αν η ένωση προσέξει λίγο παραπάνω την εικόνα που βγάζει προς τα έξω. Έτσι ενισχύεται η επιρροή των Ευρωπαίων και του καλού πολιτισμού τους σε αντίθεση με τους "άλλους", που εξαντλούνται στο να περιφέρουν την ισχύ τους με αεροπλανοφόρα ανά τον πλανήτη για να βολέψουν τις εταιρίες τους, και να εξασφαλίσουν τις αγορές τους, τις πλουτοπαραγωγικές πηγές τους, και την νομιμοποίηση από τους ίδιους τους πολίτες τους. Η φιλολογική πάντως χρήση των αξιών αυτών για την οικοδόμηση της ενιαίας ευρωπαϊκής ταυτότητας σε αντιπαράθεση με τους "άλλους" στερείται τουλάχιστον φαντασίας, καθώς και οι "άλλοι" ακριβώς τις ίδιες αξίες προτάσσουν. Το σύνταγμά τους διαπνέεται από το πνεύμα του Διαφωτισμού, ελευθερία, ισότητα και δικαιοσύνη για όλους κλπ κλπ, ενώ όλες οι πρόσφατες επεμβάσεις (με έγκριση των Ηνωμένων Εθνών ή χωρίς) έγιναν στο όνομα των ίδιων αξιών.

Αν και οι κοινές πολιτισμικές αξίες φαίνονται στη φάση αυτή να υστερούν σε ισχύ σε σχέση με τις πολιτικές, προτείνεται ωστόσο μια κοινή ευρωπαϊκή κουλτούρα, μία πνευματική κληρονομιά στη βάση του ουμανισμού και της πολυπολιτισμικότητας, που οικοδομείται κυρίως σε αντίθεση με τη γενικευμένη επιτάχυνση και την αφομοίωση που επικρατεί πάλι «αλλού». Το τέχνασμα της επίκλησης της πολυπολιτισμικότητας επιτρέπει τη διαχείριση της διαφορετικότητας, εθνικής, τοπικής, θρησκευτικής ή άλλης, για τον εμπλουτισμό, και τελικά την επιβίωση ενός τουλάχιστον αμφίβολου κατασκευάσματος, αυτού της κοινής ευρωπαϊκής κουλτούρας.

Γιατί όμως τόσος κόπος; Γιατί τέτοιος πνευματικός κάματος, τόσοι λογικοί ακροβατισμοί για να μας πείσουν ότι είμαστε όλοι νέο

Ευρωπαίοι; Η αναγκαιότητα μιας κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας για την κυριαρχία μπορεί να εξεταστεί μόνο σε συνάρτηση με το σχέδιο για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Η πολιτική και κοινωνική νομιμοποίηση είναι απόλυτης προτεραιότητας για έναν νέο υπερκρατικό μηχανισμό τέτοιας εμβέλειας, που αναλαμβάνει αρμοδιότητες του παραδοσιακού σκληρού πυρήνα της εθνικής κυριαρχίας (οικονομικές και νομισματικές για παράδειγμα). Αν οι πολίτες των επιμέρους κρατών-μελών είναι πεπεισμένοι ότι είναι Ευρωπαίοι, μπορούν να δεχτούν ότι εκπροσωπούνται επάξια από το θεσμικό σύστημα της ένωσης (θα λέγαμε το διευθυντήριο των Βρυξελλών αλλά είναι πολύ μπανάλ).

Το εθνικό τείχος αποδείχθηκε λοιπόν ασύμφορο και ξεπερνιέται από τις σύγχρονες απαιτήσεις. Κρατώντας τις παραδόσεις και τα χαρακτηριστικά που αρμόζουν στο μεγαλείο της ελληνικής φυλής, μπαίνουμε με τα τσαρούχια στην αυλή της ευρωπαϊκής ένωσης και με προθυμία ανοίγουμε τα "σύνορά μας" για ελεύθερη διέλευση. Αρκεί βέβαια οι επισκέπτες μας να προέρχονται από κράτη-μέλη γιατί οι άλλοι είναι βρώμικοι και κάνουν πολύ φασαρία, άσε που μας παίρνουν και τις δουλειές. Αυτοί εκεί οι απ'έξω, καλά θα κάνουν να μην εσφοθαλμούν την ασφάλεια και την ευημερία μας, γιατί θα ξαμολήσουμε τίποτα ατρόμητους συνοριοφύλακες ή κανένα ευρωστρατό από Rambo και θα τους κυνηγήσουμε τους ξυπόλητους.

Οι εκφάνσεις του καπιταλισμού δεν αλλάζουν, όσο κι αν αλλάζουν οι συνθήκες. Τόσο στο κελί του έθνους κράτους όσο και στην περιφραγμένη αυλή της ευρωπαϊκής ένωσης το παραμύθι παραμένει το ίδιο: εξουσιαστές και εξουσιαζόμενοι, χαώδεις κοινωνικές ανισότητες, καταπιεστική εργασία, αποχαυνωτική διασκέδαση, μπάτσοι παντού. Κι έτσι μας μένουν οι φανφάρες και οι μεγαλόστομες δηλώσεις των λακέδων της εξουσίας για πολυπολιτισμό και ισονομία. Δηλώσεις που επαναλαμβάνονται σε διάφορες παραλλαγές ώστε τίποτα να μην αφηθεί στην τύχη, ώστε να πείσουν όσους πιο πολλούς μπορούν για το πόσο καλοί και δημοκρατικοί είναι και τελικά να διατηρούν το δικαίωμα να αλλάζουν πολιτικές επιλογές όποτε τους βολεύει και να διαφεντεύουν τις ζωές εκατομμυρίων ανθρώπων. Και όσο ανάμεσα στη σύγκιση αυτών των επιλογών αναπτύσσονται ένα σωρό βλακώδεις και εγκληματικοί εθνικισμοί ως "αντίδοτο" στην επαπειλούμενη πολιτισμική ομογενοποίηση, τόσο απομακρύνεται το όραμα της γόνιμης αλληλεπίδρασης ως φυσικής συνθήκης της ανθρωπίνης συνύπαρξης.

Η δημιουργία με το στανιό μιας κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί μονάχα με την κατάργηση των περιορισμών στην κίνηση ανθρώπων και εμπορευμάτων, ούτε με την ομογενοποίηση των ωραρίων, ούτε καν με την εισαγωγή κοινού νομίσματος. Το στοιχείο για την κυριαρχία βρίσκεται στην επιβολή κοινών κανόνων συμπεριφοράς, στην κατασκευή κοινών αναγκών και επιθυμιών που οδηγούν σε όχι και τόσο διαφορετικά καταναλωτικά πρότυπα, στην εμπέδωση της καπιταλιστικής σχέσης. Αν το βαρύ αυτό φορτίο το επωμίζεται κατά ένα μεγάλο μέρος η πολιτιστική βιομηχανία, ήρθε η ώρα να γυρίσεις σελίδα.

στο προαύλιο της ευρωπαϊκής ένωσης

